

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta

Asiantuntijalausuntopyyntö 25.8.2021 (O 27/2021 vp)

Valtion väyläverkon investointiohjelma vuosille 2022-2029

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on pyytänyt Väylävirastolta asiantuntijalausuntoa Valtion väyläverkon investointiohjelmasta vuosille 2022-2029.

Valtion väyläverkon investointiohjelma on Väyläviraston tietoon perustuva ehdotus rata-, maantie- ja vesiväylähankkeiden toteuttamisesta ja niiden vaikutuksista. Investointiohjelma perustuu Valtioneuvoston selontekoon valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021-2032 (Liikenne 12 -suunnitelma) ja se on osa Liikenne 12 -suunnitelman toimeenpanoa. Ensimmäinen investointiohjelmaluonnos on tehty vuosille 2022-2029 ja se on parhaillaan lausuntokierroksella 15.9.2021 asti.

Väylävirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Lähtökohdat ja periaatteet

Väyläviraston laatima investointiohjelma toimii lähtötietona valtion väyläverkon investointihankkeista päätettäessä. Väyläverkon kehittämishankkeiden toteuttamisesta päättää eduskunta vuosittain valtion talousarviovalmistelun yhteydessä. Pienten parantamishankkeiden toteuttamisesta päättävät Väylävirasto ja ELY-keskukset käytettävissä olevan perusväylänpidon rahoituksen puitteissa. Valtion väyläverkon investointihankkeet voivat edetä toteutukseen myös esimerkiksi kaupunkiseutujen MAL-sopimusten kautta.

Väylävirasto laatii vuosittain valtion väyläverkon 8-vuotisen investointiohjelman osana valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman, Liikenne 12 -suunnitelman, toimeenpanoa. Investointiohjelma on Väyläviraston tietoon perustuva ehdotus rata-, maantie- ja vesiväylähankkeiden toteuttamisesta ja niiden vaikutuksista. Investointiohjelmaa hyödynnetään mm. talousarvioesityksen valmistelussa.

Investointiohjelma sisältää isoja kehittämishankkeita, isoja peruskorjaushankkeita ja hankekokonaisuuksia sekä pienempiä parantamishankkeita. Investointiohjelma sisältää

7.9.2021

esityksiä myös EU:n tuella tai yhdessä kaupunkiseutujen tai elinkeinoelämän kanssa rahoitettavia hankkeita. Hankeyhtiöiden kautta rahoitettavat hankkeet, jo päätetyt kehittämishankkeet sekä osa perusväylänpidon toimenpiteistä eivät sisälly investointiohjelmaan. Investointiohjelma koskee vain valtion väyläverkon hankkeita.

Investointiohjelman yksi tärkeä lähtökohta on Liikenneverkon strateginen tilannekuva. Siinä kuvataan ne väyläverkon tarpeet, joihin investointiohjelman tulee vastata. Strateginen tilannekuva sisältää kuitenkin enemmän tarpeita kuin mihin investointiohjelman rahoitustasolla ja ajanjaksolla voidaan vastata.

Investointiohjelma perustuu vaikutusten arvioinnin tuottamaan tietoon. Vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu kunkin hankkeen merkittävät vaikutukset. Arvioidut kokonaisvaikutukset kertovat sen, kuinka investointiohjelma kaikkiaan toteuttaa Liikenne 12 -suunnitelmaa ja sen tavoitteita, ja toisaalta sen, mitä linjauksia ohjelma ei tue. Rata-, maantie- ja vesiväylähankkeiden kokonaisvaikutusten arviointia on tehty suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005, ns. SOVA-laki) yleisen arviointivelvollisuuden perusteella. Vaikutuksia on yleisesti verrattu tilanteeseen, jossa hankkeita ei toteuteta.

Investointiohjelman hankkeet ovat valikoituneet hankekoreihin (1A ja 1B) hankkeen kiireellisyyden ja toteutamisvalmiuden mukaan. Hankekoriin 1A sisältyvien hankkeiden suunnitelmavalmius on riittävä päätöksentekoa varten tai ne ovat muutoin kiireellisiä. Hankekoriin 1B sisältyvät hankkeet edellyttävät vielä jatkosuunnittelua ennen hankkeiden toteuttamista.

Investointiohjelman talouskehys

Investointiohjelman talouskehys pohjautuu Liikenne 12 -suunnitelman taloudelliseen kehykseen ja rahoituksen kohdentamista koskeviin linjauksiin. Investointiohjelman talouskehys tarkistetaan ja päivitetään Liikenne 12 -suunnitelman päivityksen yhteydessä, ja ohjelmaa toteutetaan kulloinkin käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti.

Jo päätetyt hankkeet ja avustukset toteutetaan tehtyjen päätösten mukaisesti. Investointiohjelman kaikkien väylämuotojen uusien kehittämishankkeiden talouskehys on noin 2 475 milj. euroa. Osa investointiohjelman ajanjaksolla käynnistettävistä kehittämishankkeista jatkuu vuoden 2029 jälkeen (esimerkiksi pitkäkestoinen ratahanke tai investointiohjelman loppupuolella käynnistettävä tiehanke). Investointiohjelman talouskehys sisältää 450 milj. euroa näiden jatkuvien hankkeiden rahoitusta vuodesta 2030 eteenpäin. Investointiohjelman kaikkien väylämuotojen perusväylänpidon talouskehys on noin 800 milj. euroa.

Yhteisrahoituksella toteutettaviin MAL-kaupunkiseutujen hankkeisiin on mahdollista kohdentaa yhteensä noin 500 milj. euroa investointiohjelman ajanjaksolla. Rahoitukseen

7.9.2021

sisältyvät sekä valtion väylille kohdistuvat investoinnit, että valtionavustukset mm. kuntien raideliikennehankkeisiin ja palveluiden kehittämiseen-

Investointiohjelman kokonaisvaikutukset

Investointiohjelman kokonaisvaikutukset ovat merkittävä lähtökohta koko ohjelmalle. Valtion väyläverkon investointiohjelmasta vuosille 2022-2029 luo kehittämisen edellytyksiä koko väyläverkolle. Erityisesti elinkeinoelämän kansainvälinen saavutettavuus paranee. Vesiväylähankkeet parantavat ulkomaankuljetusten kustannustehokkuutta, turvallisuutta ja toimintavarmuutta, ratahankkeet satama- sekä Venäjän yhteyksiä ja tie-hankkeet satamayhteyksiä kaupunkiseuduilla. Alueiden välinen saavutettavuus paranee, kun rataverkon kapasiteetti, häiriöherkkyys ja täsmällisyys paranevat. Samalla luodaan edellytyksiä lisätä liikennetarjontaa. Tieverkon parannustoimet kohdistuvat ruuhkautuneimmille osuuksille ja varmistavat saavutettavuuden hyvän tason. Kaupunkiseuduilla lähijunaliikenteen edellytykset sekä saavutettavuus pyöräillen paranevat.

Investointiohjelma mahdollistaa elinkeinoelämän kuljetusten kasvun sekä pitkällä aikavälillä tuotannon kasvun myötä tapahtuvan alueiden kehittymisen. Matkustajien matka-ajat lyhenevät ja ennakoitavuus, sujuvuus ja turvallisuus paranevat. Kuljetusten kustannustehokkuus, ennakoitavuus ja hallittavuus paranevat. Investointiohjelma kokonaisuutena parantaa turvallisuutta. Investointiohjelman suorat ilmastovaikutukset ovat pieniä, mutta pitemmällä aikavälillä kuljetusten tehokkuuden parantuminen ja mahdolliset siirtymiset kulkumuodosta toiseen vähentävät ilmastopäästöjä.

Investointiohjelma, rataverkko

Investointiohjelman rataverkon kehittämisen talouskehys on 1 363 milj. euroa, joka sisältää jatkuvia hankkeita 300 milj. euroa vuodesta 2030 eteenpäin. Ratojen hankekokonaisuus perustuu Liikenne 12 -suunnitelman esitettyihin kehittämisen teemoihin. Teemat koskevat rataverkon toimivuutta ja välityskykyä, maakuntakeskusten välisiä yhteyksiä, asemanseutuja ja ratapihoja sekä toimenpiteitä muualla kuin pääväyläverkolla.

Rautateiden peruskorjaukset ovat pääasiassa perusväylänpidon hankkeita. Pitkäjänteistä rahoitusta ja selkeän hankekokonaisuuden muodostamista vaativa pääradan Helsinki – Tampere peruskorjaus on kuitenkin esitetty ohjelmassa kehittämishankkeeksi. Lisäksi kehittämisen rahoituksella turvataan joidenkin pääväyläverkon ulkopuolisten ratojen kunto ja toimivuus. Kehittämishankkeilla parannetaan välityskyvyltään ongelmallisimpia rataosia ja ratapihojen toimivuutta. Toimenpiteet parantavat myös maakuntakeskusten välisiä yhteyksiä, lisäksi ratakapasiteetin kasvu lyhentää matka-aikoja. Investointiohjelma sisältää myös joitakin erityisesti matka-aikojen lyhentämisiin tähtäviä hankkeita. Kahdella asemalla parannetaan matkustajien olosuhteita.

7.9.2021

Parantamishankkeilla edistetään erityisesti kaupunkiseutujen kestävästä liikkumisesta, sekä parannetaan tasoristeysturvallisuutta, linjaosuuksien ja ratapihojen toimivuutta ja raakapuun kuormauspaikkoja. Ratahankkeilla turvataan olemassa olevan verkon palvelutasoa ja luodaan edellytyksiä lisätä henkilö- ja tavaraliikennettä ja jossakin määrin myös kaupunkiseutujen lähijunaliikennettä. Hankkeilla parannetaan kuljetusten kustannustehokkuutta ja toimivuutta sekä luodaan edellytyksiä kasvattaa junakuljetusten määrää. Kaupunkiseutujen saavutettavuus ja palvelutaso ja sitä kautta maankäytön kehitysedellytykset paranevat. Rataverkon hankearvioiduilla hankkeilla (yht. noin 700–800 M€) saadaan noin 465 M€ kokonaishyödyt.

Investointiohjelma, maantieverkko

Investointiohjelman maantieverkon kehittämisen talouskehys on 1 030 milj. euroa, joka sisältää jatkuvia hankkeita 150 milj. eurolla vuodesta 2030 eteenpäin-Liikenne 12 - suunnitelmassa esitetyt kehittämisen teemat koskevat pääväylien kehittämistä, elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamista muulla tieverkolla sekä valtion osallistumista yhteisrahoitteisesti ja sopimusperusteisesti muiden kuin MAL-seutujen kuntien elinkeinoelämän kehittämiseen ja maankäytön tukemiseen. Investointiohjelmassa esitetyn hankekokonaisuuden kustannus on yhteensä noin 970 milj. euroa. Kehykseen jää näin ollen n. 60 milj. euroa väljyyttä.

Perusväylänpidon parantamishankkeiden talouskehys on yhteensä 325 milj. euroa, josta jo päätettyihin hankkeisiin on sidottu yhteensä n. 76 milj. euroa. Käytettävissä olevaa parantamisrahoitusta kohdistetaan välttämättömiin alueellisiin elinkeinoelämän kohteisiin 20-25 milj. euroa vuodessa, liikenneturvallisuutta parantaviin kohteisiin, kuten pieniin tie- ja liittymäjärjestelyihin 5-10 milj. euroa vuodessa, kävelyä ja pyöräilyä edistäviin kohteisiin valtion ylläpitämällä väyläverkolla 10 milj. euroa vuodessa sekä liityntäpysäköintiin yleisesti valtion väyläverkolla 2-5 milj. euroa vuodessa.

Pääväylien palvelutasopuutteita korjataan sekä isoilla kehittämishankkeilla (4 kpl) että pistemäisissä kohteissa (n. 20 kpl) ympäri Suomen. Muun tieverkon rahoituksella korjataan suuria ja keskisuuria kriittisiä siltoja, joiden korjaaminen perusväylänpidon rahoituksella on epärealistista. Kokonaisuuteen kuuluu myös seudullisten pyörätieverkkojen ja laatukäytävien kehittäminen valtion ylläpitämällä väyläverkolla.

Tiehankkeilla parannetaan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, työmatkaliikenteen tarpeita ja liikenneturvallisuutta. Palvelutasoa parannetaan erityisesti hankekokonaisuudella 'Pääväylien liikenneturvallisuuden ja palvelutason parantaminen' pistemäisissä kohteissa ympäri Suomen.

Maantieverkolla on strategisen tilannekuvan mukaan 2-3 mrd. euron kehittämistarpeet seuraavan kymmenen vuoden ajalle. Investointiohjelman rahoituksen taso vastaa vain osin tähän kehittämistarpeeseen. Valtion väyläverkon investointiohjelman vuosille 2022-2029 tiehankkeet parantavat merkittävästi kansainvälistä, alueellista ja alueiden sisäistä

7.9.2021

saavutettavuutta ja siten vastaavat hyvin saavutettavuustavoitteisiin. Tiehankkeet turvaavat erityisesti liikenteen sujuvuutta, häiriöttömyyttä ja nopeutta. Elinkeinoelämän ja työssäkäynnin kannalta tärkeät yhteydet pystytään säilyttämään parantamalla kriittisiä siltoja. Tiehankkeet parantavat kaupunkiseutujen saavutettavuutta ja palvelutasoa sekä maankäytön kehitysedellytyksiä. Vaikutukset liikenneturvallisuuteen ja palvelutasoon kohdistuvat pistemäisiin kohteisiin ympäri Suomen. Merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat useille kaupunkiseuduille, pääväylille ja TEN-T -ydinverkkokäytävälle. Tieverkon hankearviodut hankkeet (yht. noin 740 M€) vähentävät yli 10 henkilövahinkoon johtavaa onnettomuutta vuosittain. Näillä tieverkon hankkeilla saadaan noin 1 660 M€ kokonaishyödyt.

Investointiohjelma, vesiväyläverkko

Vesiväylien kehittäminen mahdollistaa merkittävät teollisuuden investoinnit ja niihin liittyvän merikuljetusten kasvun. Investointiohjelman vesiväyläverkon kehittämisen talouskehys on 82 milj. euroa. Jo päätettyjen vesiväylähankkeiden jälkeen ei ole nähtävissä yksittäistä isoa vesiväylien kehittämishanketta, jonka toteutus olisi yhteiskuntataloudellisesti perusteltua ohjelmakauden alussa. Sen sijaan on tunnistettu useita keskikokoisia ja pienempiä parantamiskohteita, joiden toteutus on kuljetusvarmuuden ja väylän liikennöitävyyden kannalta perusteltua ohjelmakauden alussa.

Vesiväylähankkeet parantavat Suomen ulkomaankaupan kuljetusten palvelutasoa ja kustannustehokkuutta. Hankekokonaisuus tukee suomalaisen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tuottaa sitä kautta pitkällä aikavälillä tuloja kansantalouteen. Lyhyellä aikavälillä valtiontalouteen aiheutuu menoja.

Valtion väyläverkon investointiohjelmasta vuosille 2022-2029 tehostaa merikuljetuksia sillä, että vesiväyläverkolla on mahdollista käyttää suurempia aluksia. Näin kuljetettua tonnia kohti aiheutuvat päästöt pienenevät, mikä tukee Suomen päästövähennystavoitteita. Vesiväylähankkeet tukevat elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja sitä kautta työllisyyttä maan eri alueilla. Hankekokonaisuus parantaa ja varmistaa alusliikenteen turvallisuutta.

Investointiohjelman CEF-rahoitusmahdollisuudet

EU:n CEF2-ohjelmakauden 2021–2027 luonnoksen mukaan rahoitus painottuu ydinverkolle ja vuosille 2021–2024. Potentiaalisten hankkeiden tulisi olla tuolloin edistettävissä, jotta CEF2-rahoitusta on mahdollisuus saada. Investointiohjelman hankkeiden tukimahdollisuudet keskittyvät vuosille 2023–2024. Tukea voidaan hakea myös aiemmin päätetyille hankkeille, jotka sitovat pitkälti vuosien 2021–2022 rahoituksen (näitä ei ole nimetty investointiohjelmassa).

CEF2 -luonnoksen mukaan TEN-T -verkon satamien tieyhteydet ovat tukikelpoisia, joten Kotkan, Oulun ja Turun/Naahtalin satamiin johtavilla tiehankkeilla on tukipotentiaalia.

7.9.2021

Vesiväylien tukikelpoisuus sisältää useita epävarmuuksia, mm. hankkeiden pieni koko ja hankearviointien puutteellisuudet. Ratapihahankkeista tulee laatia hankearvioinnit tukimahdollisuuksien arvioimiseksi. Myös kaupunkisolmukohdissa voidaan hakea tukea eri liikennemuotojen sekä pitkämatkaisen ja paikallisen liikenteen yhteenliittämiseksi.

Investointiohjelman toteuttaminen ja seuranta

Vuosittain päivitettävässä investointiohjelmassa seurataan ohjelman toteutumista. Investointiohjelman ja sen vaikutusten toteutuminen edellyttää, että rahoitusta kohdennetaan väyläverkon investointihankkeisiin Liikenne 12 -suunnitelman mukaisesti. Ohjelmassa seurataan Liikenne 12 -suunnitelman mukaisen rahoitusraamin toteutumista kehittämishankkeiden ja parantamishankkeiden osalta. Myös toteutuneen yhteisrahoituksen ja CEF-rahoituksen määrää seurataan. Hankkeiden toteutuspäätösten osalta seurataan, kuinka hyvin ne vastaavat investointiohjelman hankkeita ja linjauksia. Tärkeää on myös seurata ohjelman arvioitujen vaikutusten toteutumista, joka riippuvainen päätetyistä rahoitustasoista ja hankkeista. Investointiohjelman päivityksen yhteydessä seurataan myös hankkeiden suunnitteluvalmiuden ja toteuttamisvalmiuden edistymistä.

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Väylävirastossa asian on ratkaissut toimialajohtaja Pekka Rajala ja esitellyt osastonjohtaja Anna Saarlo.

Jakelu Eduskunnan valtiovarainvaliokunta

Tiedoksi Väylävirasto, kirjaamo
Väylävirasto, johtoryhmä
Ojanen, Tapio
Saarlo, Anna

ASIAKIRJA

Tämä asiakirja on allekirjoitettu Väyläviraston sähköisen allekirjoituksen palvelussa. Voit varmistaa Adobe Acrobatilla sähköisen allekirjoituksen eheyden.

ALLEKIRJOITUKSET

Allekirjoittaja	Anna Saarlo
Allekirjoitusaika	07.09.2021 15:08

Allekirjoittaja	Pekka Rajala
Allekirjoitusaika	07.09.2021 15:13

ASIAKIRJAT

Asiakirja	Valtiovarainvaliokunta_Lausunto_IO_050921.pdf
-----------	---